

FAKE NEWS FAKE DATA - SANNHET UNDER PRESS. FRA ARENDALSUKA 2018

VIDEO TRANSCRIPT

ØYSTEIN: Riktig god ettermiddag, velkommen til Accenture-debatt. Mitt navn er Øystein Ingdahl, jeg jobber med kommunikasjon i Accenture. Og nå skal det handle om «fake news», «fake data», sannhet under press. Sannheten, og vår tillit til informasjon er under angrep. Det ekte og relevante er i ferd med å drukne blant det uekte og irrelevante. Bruk av kunstig intelligens til å tolke verden og fremtiden ut ifra enorme informasjonsmengder vil kunne hjelpe oss å skille sannhet fra usannhet, men samtidig er det et tveegget sverd, når stadig flere beslutninger blir tatt med støtte av kunstig intelligens, blir vi også mer sårbare for manipulasjon av algoritmer og beslutningsgrunnlag. Vi skal ha opp et spennende panel om ikke så lenge, men aller først skal vi få en innledning av min gode kollega Trygve Halvorsen, som leder Digitalstrategi for Accenture i Norge, og jeg må bare si dette med en gang: Trygve har ikke på seg solbriller bare fordi han liker å se kul ut. Han har hatt et ublidt møte med en veps. Ja, det var akkurat den reaksjonen vi forventet, men han har det bra, vi fikk ham til legevakten i går, så Trygve «One eye» Halvorsen, vær så god, scenen er din.

TRYGVE: Tusen takk for det. All kudos til Arendal Legevakt i natt, men men, over til tema. Jeg leder altså Digitalstrategi i Accenture Norge, og nå skal jeg gi en liten intro til dette tema, «fake news», «fake data» og integritet, kvalitet. Det er veldig mange aspekter av dette her, men jeg skal gi noen eksempler, og så får vi et meget kvalifisert panel som skal diskutere dette her i etterkant. Jeg er også ansvarlig for det som er teknologivisjonen vår globalt, altså ansvarlig i Norge, men for den globale teknologivisjonen vår. Ett av de fem temaene som vi mener på globalt hold er ... Ett av de fem viktigste temaene

som bedrifter i Norge og globalt må ta innover seg og ha på agendaen de nærmeste årene, er nettopp dette med det vi kaller «data veracity», men som er dataintegritet, eller det å få det riktige datagrunnlaget. Så skal jeg ikke drive altfor mye reklame for teknologivisjonen vår, det kan dere spørre om hvis dere lurer, men én av trendene er da nettopp dette her. Så hvorfor er dette her viktig nå? Vi har snakket om det en stund, men det har druknet litt i GDPR, «compliance», sikring av at data ikke kommer på avveie, og så videre, men det blir viktigere og viktigere. Og grunnen til det er jo at, som [utydelig 0:03:13] var inne på, vi har ... Jeg vet ikke om dere ser skjermen, men det er ikke så fryktelig nøye. Men vi har infrastruktur i samfunnet som nå automatiseres helt og holdent på bakgrunn av data. Vi har steder i verden hvor man bruker datagrunnlag til å ta automatiske beslutninger på hvor man ruter overskuddsstrøm, hvordan man styrer vann og kloakk, og det er ikke lenger bare en Netflix-anbefaling som kan gå feil hvis datagrunnlaget ikke stemmer, men det er kritiske samfunnsfunksjoner. Og så innenfor trafikk. Nå er det jo kanskje ikke sånn, i Norge er det stort sett veldig saktegående busser som går helautomatisk eller selvkjørende, men tenk når du suser av gårde på motorveien i 100 kilometer i timen, så vil du gjerne vite at det datagrunnlaget som den bilen helt og holdet tar beslutninger på bakgrunn av, at det er korrekt, at det ikke er tuklet med, og at du vet hvordan den algoritmen responderer på de dataene som er tilgjengelig, enten det er sensorer eller andre typer opplysninger. Vi ser innenfor annen type beslutningstaking. Det amerikanske forsvaret [utydelig 0:04:18] prototyping på hvordan de kan bruke store datagrunnlag, sete kunstig

intelligens på det for å automatisere handlinger innen kampsituasjoner. Og da er det jo liv og død som står på spill når man da har et datagrunnlag som styrer dette her. Og ikke minst, vi ser at det er veldig stor kraft bak dette å dele informasjon, bare se på metoo-kampanjen, den er et kjempeeksempel på noe som ikke kunne vært mulig for noen år siden, men nå har vi så mange verktøy for å dele informasjon, så det er ikke bare automatisert beslutningstaking det går på, men også hvordan mennesker oppfatter verden. Hva som er ekte og hva som er «fake news», og metoo er et godt eksempel på en god kampanje, men det er også mange måter å påvirke disse beslutningene i negativ retning. Så bare for å ta noen eksempler som går på, hva skal jeg si, konsekvensen av dette her. Jeg vet ikke om dere har hørt om Stanislav Petrov, han var en løytnant på begynnelsen av 80-tallet i Sovjet, som hadde ansvar for å overvåke forsvarssystemene til Sovjet. Og dette er en sann historie, han så en dag at det var skutt ut fem raketter fra USA mot Sovjet, og hans protokoll, eller hans ordre, var jo da å trykke på knappen og si at nå er det krig, nå blir vi angrepet. Det han gjorde var å se: Ok, det er ikke så veldig mange. Fem raketter er ikke fryktelig mye, det er ikke noe ubåt-bevegelse, det er ikke noen andre data. Så han så på andre datakilder, fant ut at dette er kanskje ikke noe å si fra om med en gang, og da avverget han sannsynligvis en veldig alvorlig hendelse, nettopp fordi det var feil i dataene. Han stolte ikke på ett datagrunnlag, men måtte se på flere datagrunnlag for å få den helheten. Og det er et ledd som mangler i veldig mange av de kritiske funksjonene nå, fordi vi har ikke det menneskelige aspektet som gjør de vurderingene, om det er i trafikk eller infrastruktur eller helse, eller hva nå enn man snakker om. Derfor er dette med integriteten og kvaliteten på dataene noe vi ser at norske bedrifter ikke har god nok kontroll på, eller høyt nok på agendaen. Man vet ikke om dataene har blitt tuklet litt med, man vet ikke akkurat hvilken sammenheng dataene har blitt hentet i, og så videre. Jeg vet ikke om dere så det tidligere, eller for en tid tilbake, United Airlines hadde en episode på dette her. De fant ut at det de brukte for å forutse, altså for å predikere passasjerbevegelser, var data som var 20–30 år gamle. Tilsynelatende så alt veldig bra ut, det var ikke noen åpenbare feil, men når de gikk

grundigere inn i dette her, så så de at det var data som ikke stemte med virkeligheten lenger. Og United har da i etterkant anslått at de har gått glipp av cirka én milliard dollar per år i tapte inntekter, på grunn av at de har brukt gal data. Da begynner du å snakke enorme summer og enorme konsekvenser ved å ikke ha kontroll på denne dataintegriteten eller kvaliteten som ligger i bunn. Nå skal jeg ikke spørre hvor mange her som har løyet for legen her, men det er cirka en tredjedel av oss, viser undersøkelser, cirka en tredjedel som har løyet for legen på et eller annet tidspunkt. Det kan være at man sier at man kanskje har slutte tå røyke før man har gjort det, skryte på seg litt trening, kanskje man har drevet litt med selvmedisinering uten at man helt tør å innrømme det. Så små uskyldige løgner som da går inn i journalen din, og hva er det som nå skjer? Du bruker journalen for å automatisere helsetjenester og diagnoser. Så en kilde som er skapt, på en måte, er ikke nødvendigvis en fasit for å automatisere en løsning oppå, så må man kanskje se på flere typer kilder. Jeg var litt innom menneskelige beslutninger, men vi ser jo på valg, og her det også en utfordring i forhold til menneskelige beslutninger. Vi vet ikke helt lenger hvor kilden er, vi har større dataflyt, vi har mer informasjon, og det samme gjelder også innenfor der man ... Om det er et valg eller om det er en annen beslutningsprosess som påvirkes av hvordan verden blir presentert rundt oss. I en undersøkelse som vi gjorde i forbindelse med teknologivisjonen vår, så sier over 80 prosent av ledere rundt omkring i verden, 80 prosent sier at de har kritiske forretningsavgjørelser som tas automatisert på bakgrunn av data. Så de aller fleste ledere rundt omkring i verden har da forretningskritiske avgjørelser som tas helautomatisert, og da er du nødt til å ha kontroll på datagrunnlaget ditt. Så for å oppsummere: Hva er det vi må ha kontroll på? Én ting er historikken, vi har større utfordringer med å vite hvor kilden er, hvor ting kommer fra, og om du får data fra en partner, så er du ikke sikker. Som en forretningspartner som sender en kundeprofil, eller et eller annet, så vet du ikke alltid hvordan den har oppstått, så historikken og kildene er en stor utfordring. Det ser vi jo for eksempel i nyhetsbildet. En annen ting er konteksten, sammenhengen dataene er samlet i. Hvis min bilforhandler sier at yndlingsfargen til Trygve er blå, for jeg kjøper alltid blå bil, og hvis den kundeprofilen der

kommer over til frisøren min, så er det ikke sikkert at jeg har lyst på blått hår. Det er en viss forskjell i når den dataen har oppstått, og hva den betyr i forskjellige sammenhenger. Så konteksten er ekstremt viktig når man begynner å automatisere og lage mer komplekse løsninger oppå sine data. Og siste delen er selvfølgelig integriteten, altså er dataen tuklet med? Er det noen som har prøvd å påvirke kvaliteten for å få vinning? Det er siste biten som vi kategoriserer dette tema inn i. For én ting er det som må gjøres med mer kriminelle hensikter, en annen ting er om dataene har blitt manipulert på en måte som gjør at de ikke sier det samme som de gjorde før. Så med dette bakteppet ser du litt hva vi mener om saken, vi ser at det er en reell utfordring, dette med «data veracity», altså det å ha sannferdigheten i data, og det bør høyere opp på agendaen. Og jeg håper vi får et godt innblikk i hvordan det er, fra forskjellige synspunkter, med det panelet vi nå skal ha opp på scenen.

[0:10:30]

ØYSTEIN: Takk skal du ha for en god innledning, Trygve. Og da skal vi ha opp panelet, og det er Cath Holten, avdelingsdirektør fra Brønnøysundregistrene, det er Roar Thon, Fagdirektør sikkerhetskultur i Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, det er Tore Bergsaker, journalist i Faktisk.no, og det er Accentures egne Gaute Lien, som er leder for Security på nordisk nivå. Jeg tenker vi starter litt overordnet. Basert på det feltet dere hver for dere representerer, hvordan opplever dere utfordringen knyttet til sannferdighet? Cath?

CATHRINE: Ja, jeg jobber jo da i offentlig sektor og har ansvaret for Altinn og informasjonsforvaltningsarbeidet som Brønnøysundregistrene har ansvar for, det nasjonale informasjonsforvaltningsarbeidet. For oss er kanskje det aller viktigste at vi sikrer gjenbruk av data, for idet du tar i bruk dataene, det er da du faktisk får sjekket om det er sant eller ikke. Nå har vi i offentlig sektor samlet på data i 30 år, uten å nødvendigvis gitt så mye tilbake til de som har gitt dem til oss. Så nå prøver vi å finne ut hvor finnes dataene, hvordan skal du få tak i dem, og hvem har lov til å bruke dem, og også det å få brukerne selv til å gå inn og se på hvilke data som egentlig finnes om

meg, hva har Skatteetaten sendt til NAV om meg, hvilket grunnlag ... Du kan også sende skattedataene dine til banken, og se hvilken data banken bruker som grunnlag for min søknad. Det å gi innsyn tror jeg er en veldig viktig del av dette med troverdighet.

ØYSTEIN: Grunnen til at det kommer litt støy når Cath snakker, er at du har litt lite mikrofonvennlig ørepynt på deg, som slår litt borti. Det var ikke meningen å ta bort fokus.

CATHRINE: Men det går det an å gjøre noe med.

ØYSTEIN: Ikke sant, løsningsorientert. Veldig bra. Roar, ut fra innledningen, helt overordnet, hvordan opplever du det?

ROAR: Vi jobber jo med sikkerhet, og i dette man kaller informasjonssikkerhet, så er det tre ønsker. Man ønsker konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Og vi skal jo diskutere på mange måter den midterste delen her, men jeg pleier å si at vi er ikke ... Vi tar i bruk teknologien, vi omfavner det aller meste, men vi er ikke digitalt modne, fordi de aller fleste av oss går rundt og er bekymret veldig mye for at noen skal se ting de ikke burde se; konfidensialitet, noen har stjålet dataene våre. Det er alvorlig nok, men tenker vi egentlig over hva som skjer i et samfunnsperspektiv i forhold til integritet- og tilgjengelighetsperspektivet? For det er ganske kritisk for oss. Og bare for å ta dette med tilgjengelighet, jeg pleier å dra en liten personlig historie, hvis jeg får bruke litt tid på det innledningsvis?

ØYSTEIN: Ja da.

ROAR: For noen år tilbake var jeg innlagt på sykehus i Norge, det sto om livet, det var kritisk for meg. I et informasjonssikkerhetsperspektiv, hva er det verste som kan skje med meg da? Er det at noen på et eller annet tidspunkt har lest journalen min, som ikke burde det? Er det at noen har tatt seg inn i systemet, endret på verdiene mine, blodtyper, allergier og så videre, som kompliserer behandlingen av meg? Eller er det det faktum at noen har tatt seg inn, overtatt kontrollen over de verktøyene vi bruker på et sykehus, som faktisk er der for å redde livet mitt? Jeg vet hva jeg hadde valgt ti av ti ganger,

for å si det sånn. Jeg hadde hatt veldig lite bekymring for konfidensialitet. Men det siste her, tillit, for å få ut utbytte av å ta i bruk teknologi, digitale verktøy, så er vi ganske avhengige av at vi har tillit til å løsninger faktisk fungerer, er sikre, og at de er der når vi trenger dem. Og hvis vi begynner å rokke ved den tilliten, da får vi rett og slett ikke ut potensialet, vi risikerer faktisk en slag nedkjølingseffekt mot digitalisering om vi ikke får ut det ... Ja.

ØYSTEIN: Tore Bergsaker, faktisk.no, tillit er et nøkkelord for dere.

TORE: Ja, vi har jo jobbet mye med falske ... Det som ofte blir omtalt som «falske nyheter», men som har blitt et ...

ØYSTEIN: Kan du bare løfte opp den mikrofonen din litt nærmere munnvika? Sånn, prøv der.

TORE: Men som har blitt et veldig utvannet begrep. Trump har jo begynt å innføre en skole hvor man kaller alt man ikke liker for falske nyheter. Slik at det omfatter nå både de nyhetene man ikke liker, men også nyheter som er resultat av slurv, eller dårlig arbeid eller at det er mangelfull informasjon, eller at det er misvisende informasjon. Dette er uintenderte falske nyheter, eller uintendert desinformasjon. Og så på toppen av det så har vi de bevisste løgnene, som også er et stort problem. Enten det er statlige aktører eller private eller folk på gutterommet som bevisst sprer løgn og feil fordi de tjener noe på det, enten politisk eller strategisk eller økonomisk, eller på en eller annen måte. Så når dere snakker om «fake data» så er det litt nytt område for meg, men jeg tenker at det handler nok mest om den andre kategorien som jeg snakket om, nemlig dårlig informasjon, rett og slett. At det publiseres og spres feilaktig informasjon, basert på slurv eller mangelfulle data, eller misvisende data. Så det kan jo typisk være, ikke sant, det er jo veldig mye feil på statistikk, feil gjengivelse av statistikk, folk som ikke ser forskjell på justerte tall og ujusterte tall, signifikans innenfor meningsmålinger er jo en stadig felle i den offentlige samtalen. Generalisering av data, at man tar data fra et område, én stat i USA for eksempel, som vi nylig hadde en faktasjekk på, hvor marihuanabruk i én stat, utviklingen der ble

brukt til å si noe om utviklingen i alle stater, og så er det ikke sikkert at alle statene er like.

[0:16:40]

ØYSTEIN: Og konsekvensen av dette kan jo bli at du får nye lover og regler som kan få store, store implikasjoner [utydelig 0:16:46] Du skal få en kort replikk, Cath, før vi slipper til Gaute også.

CATHRINE: Har man én finger når man ... Bare når vi begynner å snakke om dette med tillit, så er jo det det vi driver med alle sammen her, prøver å opprettholde tilliten i samfunnet, og det er jo det som gjør at folk faktisk er villige til å betale oss skatt, som gjør at du faktisk får behandling på det sykehuset. Og det er så mange ting som den tilliten er avhengig av, og det er også at vi gjør ting riktig og effektivt. Vi snakker om AI og automatisering, jeg tror vi har én offentlig tjeneste, den er ti år gammel, som er helt automatisert, og det er automatisk frikort. Finnes ikke automatisering i offentlig sektor, vi bruker ikke data på en ordentlig måte, det er også et problem for tilliten, så vi må bare se på begge de sidene av den saken. For lite automatisering er et problem, og for mye automatisering på feil grunnlag vil være et like stort problem.

ØYSTEIN: Ikke sant. Gaute, du skal få slippe til, du også.

GAUTE: Dette er jo grunnen til at jeg synes dette temaet er veldig, veldig interessant, at det er såpass store verdier som står på spill. En fransk filosof sa en gang at: «Those who invent the ship, also invente the shipwreck», det vil si at for hver ny digitalisering, ny løsning, så er det nye katastrofescenarier. Det betyr ikke at vi ... Vi skal ikke slutte å bygge skip, vi skal ikke slutte å digitalisere, vi skal ikke slutte å få de verdiene som er der. Og for å få folk til å bruke det, så må vi ha tillit, det er vi alle enige om, og akkurat denne integritetsbiten, den tukling-, tafsingbiten med data, at noen kan sabotere dataene våre og sende oss i feil retning, så fra en sikkerhetsposisjon så synes jeg det er kjempeinteressant. Jeg snakket med Forester, et analysefirma, rett før sommeren, og de sa jo at Accenture tar litt feil med denne «tech vision». Dere sier én til tre år og så videre, men det skjer nå, det er nå, sier Forester. For de ser nå på de

firmaene som faktisk tar avgjørelser basert på data og «analytics», de har en veksthastighet på 23 prosent, mens en normal bedrift har en vekst på 3 prosent. Hvis du begynner å sette i fare den 23-prosentveksten, basert på at: «Nei, vi har ikke helt kontroll over datagrunnlaget, men vi bare kjører på, og så tar vi beslutningene om noen har da tuklet med det.» Min sønn, bare for å avslutte med det, min sønn på fire år, han har skjønnet det, han har sett Hakkebakkeskogen, og han vet at hvis du pakker oppi en kilo pepper i stedet for en teskje pepper i de kakene, så får det fryktelige konsekvenser. Og det samme synes jeg vi skal tenke på, alle sammen, enten det er en liter morfin eller 0,001 ml morfin, eller om noen har tuklet på andre datagrunnlag, vi må sikre disse datagrunnlagene for at vi skal få vekst, eller at vi skal gjøre suksess.

ØYSTEIN: Hvordan ble pepperkakene?

GAUTE: De blir gode til slutt.

ØYSTEIN: Roar, du skal få slippe til.

ROAR: Jeg skal komme litt tilbake til akkurat det med «fake news», men ikke bare at noen tukler med det, men at det rett og slett er feil. I forrige uke i USA kom det en sak som fikk veldig stor medieoppmerksomhet, det er altså Wells Fargo, USAs tredje største bank, som har prestert å tvangsselge 400 boliger, ene og alene basert på AI-beslutninger, og det er feil, altså feil i algoritmene. Det er en fantastisk novelle, skrevet tilbake i 1965, fra en science fiction-forfatter som heter Gordon R. Dixon, oversatt av Jon Bing på norsk, «Man argumenterer ikke med en datamaskin», og det er historien om en enkeltperson som forsøker å levere tilbake en bok til bokklubben, og dette ender opp med at han blir idømt dødsstraff på grunn av at maskinen hele tiden styrer. Vi må skynde oss sakte her og. Det handler ikke bare om å ta ut hastigheten, vi må ha noen elementer hvor vi faktisk legger inn noen kontrollelementer her, fordi det rokker også ved tilliten.

[0:20:13]

ØYSTEIN: Cath.

CATHRINE: Ja, fordi det er veldig spennende det du sier, for det vi prøver å få til nå, vi prøver

å få tilgjengeliggjort data, du skal vite hvilken data som finnes, innsyn i den. Det som vi ikke har begynt å tenke på er jo innsyn i algoritmene, altså det er en programmerer som har sittet og skrevet en algoritme som beslutter om du faktisk får den barnetrygden eller ikke, eller hva du ellers skulle ha behov for, eller ikke ha lov til å få gjøre. Så der har vi et kjempe... Det har vi ikke begynt å tenke på, vi klarer knapt å dele data, vi klarer ikke å vise dem hvilken data vi har, og vi har ikke begynt å tenke på hvordan vi skal gi innsyn i algoritmene.

ØYSTEIN: Algoritmer er jo verktøyet. Tore.

TORE: Ja, og det er jo for eksempel Facebook, som på en måte styrer nyhetsstrømmen din ut ifra en algoritme. De begynner jo nå å tenke på: «Hvordan kan vi gi mer innsyn eller mer brukerstyring på dette her?» Men de har vært altfor lite åpen om det, de burde jo vært mye mer åpne om hvordan dette styres, hva som kommer øverst og nederst og i midten av din algoritme. Ideelt sett burde det vært sånn at man kunne styre det selv. At du kunne si: «Jeg vil ha så mye fra venner, og så vil jeg ha så mye nyheter, og så vil jeg ha så mye ...» Slik at man hadde mer kontroll over sin egen nyhetsfeed og sin egen algoritme, for å motvirke ekkokammeret og disse parallellsamfunnene, som vi nå har sett vokse fram, med parallelle virkeligheter.

ØYSTEIN: Roar?

TORE: Ja, én ting til.

ØYSTEIN: Ja.

TORE: Der burde jo også Facebook ... Én løsning er at de gir brukerne tilgang til å styre på det, og skru på det. Men de burde jo også lagt inn litt motvekter, de burde jo sørget for at man ble eksponert for annen type nyheter, at man ikke fikk en veldig ensrettet feed. Det vet jeg de jobber med, men de har ikke kommet så langt med det.

ROAR: Men da er vi litt tilbake til det med digital modenhet, mener jeg, for vi utfordres hele tiden, som enkeltindivider, på kunnskapsnivået vårt. Så selv om eventuelt verktøyene er på plass, så er det ikke gitt at vi er i stand til å bruke dem, for dette blir så komplekst etter hvert, så det tror jeg

er også noe vi må ta innover oss, at skal dette fungere så må vi altså ... Vi har, som norske samfunn, innbyggerne har gjennom flere undersøkelser vist at man har en økende grad av interesse for sikkerhet og eget personvern, men vi følger det allikevel ikke opp i handling. Vi går på Elkjøp og kjøper en eller annen duppeditt med et standardpassord som er trykt og utgitt i to millioner eksemplarer i manualen, eller på nettet, og vi installerer i realiteten duppeditten som er et overvåkingssystem, i egen stue, og lar det være sånn. Men gud bedre hvor bekymret vi er for vår egen sikkerhet og personvern. Så det er et gap mellom noen tanker og kunnskapsnivå, kanskje.

ØYSTEIN: Cath først, og så Gaute.

CATHRINE: Det ble jo lagt fram en sånn tillitsundersøkelse i dag, som Arendalsuka har gjort, hvor 15 prosent sier at ... Altså har en grei scoring på at de har tillit til sosiale medier, Facebook, Twitter og så videre. 60 prosent eller noe sånt sier at det er det som er deres vei for å påvirke samfunnet. Og så er det et eller annet som ikke stemmer der, men jeg er bare veldig redd for hvordan vi nå setter individet i sentrum, og gir liksom ansvaret for å ta vare på ... Hvis jeg skal sitte og sikre at det alle vet om meg er riktig, det alle algoritmene gjør er riktig, er jeg i stand til å ta det ansvaret? Jeg tror ikke det, og jeg har kanskje litt mer enn gjennomsnittet i IT-utdanning, liksom.

GAUTE: Men det er òg sånn at vi skal stole på disse dataene, så var det litt det Trygve sa, «provenance», kildehistorikk. Klarer vi å ha den historikken bak, nedover, helt til hvor disse dataene er kommet fra? På nyhetsperspektivet, Tore, så leser jeg jo stadig artikler i en eller annen større avis, som henviser, kilden er en annen stor avis. Og i den avisen så finner jeg kilden, jo det er en tredje stor avis. Altså hvor langt tilbake igjen kan man gå til kilden? I datagrunnlaget så vil vi gjerne bruke blockkjede, «blockchain», få en trygg, transparent, helt tilbake til grunnkilden, og vite hvor det ... Så skjønner jeg jo også da at inn i [utydelig 0:24:22] noe som heter kildevern, sånn at en fullstendig blockkjede-transparent ned til alt av detaljer på hvor man opprinnelig hadde kilden, der har man en utfordring, som da også går på personvern. Men akkurat den balansen mellom den

transparentheten, gjennomsiktigheten, og det som er konfidensialitet, personvernet, det er noe jeg synes vi skal prøve å se litt mer på, balansere litt.

TORE: Men kildevern er én ting, men mediene har en veldig lang vei å gå for å være mer åpne om kilder, og mer offensiv lenkepolitikk. Det er veldig mye hemmelighetskremmeri, når man lager saker så handler det veldig mye om at du skal prøve å gi et inntrykk av at du har sugd alt av eget bryst, og at du liksom: «Dette er ting jeg vet på grunn av kildearbeid og sånt», og du henviser kanskje til kilder, men du lenker ikke. Og åpenhet, mer åpenhet og direktelenking der er kjempeviktig, og det er liksom noe vi prøver å «pushe» på i Faktisk, hvor vi har en veldig streng kildepolitikk, hvor alle våre kilder skal være åpne og tilgjengelige og linket til for leserne.

[0:25:22]

ROAR: [utydelig 0:25:22] og må på mange måter ta det litt vekk fra lukeren. Gå tilbake halvannet år, før stortingsvalget, så skulle vi i NSM bidra til å sikre det, kanskje i litt større grad med fokus enn hva man hadde hatt tidligere, i form av andre ulike hendelser rent internasjonalt. Og vi gjorde en liten analyse på hvordan vi da kan bidra til å sikre valgkampen, altså valget i seg selv, og hva slags nye utfordringer er det vi har? Og en av de første utfordringene som dukket veldig klart opp, det var sosiale medier, bruken av sosiale medier til å få fram sitt budskap. Og har måtte vi trå veldig forsiktig, men det vi fant fram til var at det eksisterte ikke en løsning hvor man kunne kjapt komme i kontakt med Twitter, Facebook og så videre når noe gikk galt. Og i «galt», så tenker jeg da på at enten noen hacker en konto, oppretter en falsk konto og utgir seg for å være en offisiell person eller kanal med til en viss grad høy troverdighet, og hvordan kunne vi da ordne det? Så vi inngikk faktisk en avtale, en beredskapsavtale som eksisterer i dag, og vi fortsetter med den, for at vi, som rett og slett en organisasjon med kjapp kommunikasjon sentralt til Facebook, Twitter, andre, kan melde ifra om hendelser for å redusere skadevirkningen av falske kontoer, spredning av falsk informasjon derfra, enten ved at noen har overtatt en konto, eller et typisk eksempel: Vår første kvinnelige utenriksminister, det gikk cirka fire timer etter at

hun ble utenriksminister, før den første falske Twitter-kontoen dukket opp, ønsket velkommen av masse journalister, rikspolitikere, som faktisk ikke forstår at den kontoen ikke er hverken eid av utenriksministeren eller utenriksdepartementet. Så vi må også ha noen sånne tiltak for å følge opp det. Og så er det viktig å understreke at her blir vi et mellomledd, vi sitter ikke og vurderer hva som er falskt eller ikke, men vi viderefremidler dette, og så er det opp til policyen til de ulike selskapene på hvordan de håndterer situasjonen.

TORE: Men tempo er jo ekstremt viktig der, for ting sprer seg jo så enormt fort. Det er en ting vi sliter med med faktasjekk. Faktasjekk er en veldig langsom prosess. Hvis noen pøser ut en usannhet, og det sprer seg som bare det, fordi folk har ikke ... Det er dårlig kildekritikk, og folk deler og liker, og så er det der ute, og så er det nesten ikke mulig å stoppe det, selv om du på en måte når ut et stykke på vei med korrigerende informasjon, så er det kjempevanskelig, rett og slett.

ROAR: Og en annen effekt av det er at vår delbetyrning er at vi skal få, på mange måter, aktører som kan bruke media- og kommunikasjonskanaler i en krisesituasjon, til å gå ut til befolkningen med divergerende informasjon, som myndighetene er nødt til å korrigere og bruke masse ressurser på, i stedet for å få ut den reelle informasjonen, når vi er i en krise, for eksempel.

ØYSTEIN: Jeg har lyst til å følge opp en ting vi har snakket om litt tidligere, og det er den balansegangen mellom personvern og integritet og transparenss på data. Hvordan skal vi håndtere den balansegangen, Cath?

CATHRINE: Personvernet er jo utvetydig, selvfølgelig, men du har jo veldig mange dilemmaer, som du snakker om, særlig helsevesenet, når vi snakker om sensitive personopplysninger, og tilgjengeligheten er kanskje viktigere, egentlig, særlig i de kritiske situasjonene. Nå er det jo sånn, som sagt, at vi har utrolig mye data i offentlig sektor, og vi har jo blant annet innført noe vi kaller samtykkebasert deling, hvor vi sier: «Ok, men det er faktisk du som bestemmer om banken skal få dataene dine fra Skatteetaten», så det å sette individet i stand

til å eie sine egne data, få lov til å vite hvem som bruker hva, det tror vi er veldig viktig. Og så er det jo litt dette med offentlig ... Vi snakker om tillitsinfrastruktur, dette med autentisering, autorisering, at du har sikre kilder, at dataene kommer fra et grunnregister, og alt dette her. Vi må på en eller annen måte vise at her er det kvalitet, og dette er riktig. Og da må vi også bruke det, tilgjengeligheten blir like viktig for å sikre at det brukes.

ROAR: Bekymringen her er at vi er jo med AI, vi går jo i en retning hvor det er de samme menneskene som har lagd alle disse andre fantastiske produktene, men hvor man dessverre blant annet ikke har hatt sikkerhet i ryggsekken når man lager det. Så vi trenger en større grad av edruelighet med tanke på hva som faktisk kan gå galt her og, ikke bare se de fantastiske mulighetene. Når jeg sier det, så må jeg også forklare at jeg er betalt for å være småparanoid, så det er innstillingen jeg har, men det får så være.

CATHRINE: Jeg må forsvare meg litt, for nå har vi jo GDPR, som har kommet i år som en stor bombe for mange, men jeg må nok si at det er veldig mange av oss i offentlig sektor som har hatt veldig lite jobb å gjøre på grunnlag av GDPR, for det var vi «compliant» til lenge før det kom, så folk kan føle seg ganske trygge på at vi oppfører oss ordentlig.

[0:30:11]

GAUTE: Ja, men det er også noe som vi ikke har noen direkte fasit. Du nevnte helsedata, det ble nevnt det å lyge på seg selv, og så videre. Vi var involvert i et stort prosjekt, Kjernejournal, som skulle være kjempesikkert, men som gjorde at journalene våre, som egentlig ligger på legekantoret, vi fikk se dem selv, det synes jeg var ganske kult, og der kunne du inn og se «min journal», og der fant jeg jo feil. Feil i disse supre journalene som hadde ligget hos legene og så videre. Og ikke bare hos meg, «all over media» var det jo folk som ringte inn og sa: «Ja, men jeg har funnet feil i min journal» Ja, det kan være at legen skrev en feil epikrise en gang, det gikk litt fort, han var legekantoret og var litt sløv, det kan være en datamigrering som gikk fra en database til en annen på et eller annet tidspunkt. Det er mange ting som kan gå gærent med disse

dataene, uten nødvendigvis at det er manipulert, tuklet med, tafset med, og så videre. Men straks det ble tilgjengeliggjort, så kunne hver enkelt faktisk melde inn dette her. Datakvaliteten på hele denne ekstremt viktige journalen ble bare løftet. Så kan jeg stille meg et spørsmål: «Ja, ble det løftet, eller kunne folk da virkelig lyge på seg?»

CATHRINE: Jeg vil bare understreke hvor enig jeg er med deg i det. Det finnes så mange eksempler, enhetsregisteret var «crap» datakvalitet helt til vi tok det i bruk til autorisasjon, og alle skjønnte at det er veldig viktig å vite at det faktisk er du som er daglig leder, og ikke han der borte, for da får han gjort noe som du egentlig ikke vil at han skal gjøre. Ikke sant, da får du en interesse av det. Vi har utrolig mange eksempler der hvor det er dårlig datakontekst helt til du tar dem i bruk. Derfor er tilgjengelighet absolutt minst like viktig som det å skjerme dataene.

ØYSTEIN: La oss se litt på løsningene for at vi skal kunne få enda mer tillit. Hvordan skal vi kunne klare det i fremtiden, når vi vet at stadig mer automatiseres, og som bruker av media, og som vet at det er mye feil der ute. Hva er løsningen for å få enda mer tillit?

TRYGVE: Som ble nevnt i starten av Trygve, det med «provenance», kontekst og sikkerhet fra et «integrity»-perspektiv, alle de tre er pilarer hvor man kan legge på ... [utydelig 0:32:12] sikkerhetsperspektiv hvis du har en kontroller, altså en sikkerhetskontroller, og de sikkerhetskontroll er bare kontroll av kildehistorikken, kan være en manuell eller automatisk kontroll, man bare må huske på å ha med i kravspesifikasjon, og bygge på når man da skal ha et AI-monster, eller man skal bygge noe annet som skal gå automatisk, at man har på kontroller på disse tre ganske sentrale, enkle – det er logikk satt i system – områdene. Jeg tror bare man får med det, så har man faktisk kommet ganske langt. Så er det selvfølgelig mye teknisk i det videre.

ØYSTEIN: Cath, og så Roar.

CATHRINE: Ja, jeg må bare litt måle til begeret, for vi i offentlig sektor er veldig gode på regelverk. Vi har ekstremt mange regelverk,

begrepet «samboer» er definert i 54 lover, eller noe sånn, og jeg tror «sikkerhet» er omtalt i over 1000, og i det hele tatt. Og det er faktisk kontekstavhengig. Det er forskjell på hva du skal få, avhengig om du er samboer ... Får du en hybelboer, så skal ikke det påvirke barnetrygden din, men hvis du faktisk fikk en samboer som du deler ligning på ... Så det med kontekst er kjempeviktig, og hvordan vi bygger dette inn i algoritmene våre, det blir også interessant. Men så den forenklingen av regelverk er nok kjempeviktig også for tilliten, da.

ROAR: Ja, og som statsansatt, skulle jeg kanskje tro at jeg var veldig for regulering og lover.

CATHRINE: Ja.

ROAR: Det er jeg egentlig ikke, men jeg spår at hvis man ikke fra produsentnivå kjøper, og implementator av disse ulike systemene, ikke greier å ta nettopp helhetsperspektivet inn her, ikke minst i forhold til sikkerhet, hvor vi snakker om systemer som i verste fall tar menneskeliv dersom noe går galt, så kommer altså reguleringene, og det kan fort være den store «show stopperen» for ganske mange investeringer idet man kommer tungt inn og setter virkelige krav, hvis man ikke greier å bygge inn mange av disse tingene fra starten av.

ØYSTEIN: Tore.

TORE: I forhold til ... Jeg må nesten tilbake til dette med falske nyheter og desinformasjon i offentligheten, for det er det jeg kan om. Der er det jo en lang rekke tiltak, i tillegg til faktasjekk som jeg driver med, som burde ... Som er en del av løsningen. Og der har både teknologiselskapene en lang vei å gå i forhold til åpenhet og samarbeid dem imellom, og villighet til å se på seg selv som plattformer, og ikke rene teknologiselskaper. Tidligere har det vært en tendens til at de ikke har tatt ansvar for det som skjer på deres plattform, for de sier: «Vi er bare teknologer, og det som skjer her er det brukerne som har ansvar for». Det er nå heldigvis i ferd med å endre seg, i hvert fall for noen av dem. Men myndighetene også har jo skoleverket, i forhold til kritisk ... Altså kildekritikk er jo på en måte noe journalister alltid har snakket om, men som etter hvert alle burde begynne å snakke om,

og som burde bli en mer sentral ... Alle burde opplæres til å bli mer skeptisk til både det de leser og sikkert i sine egne data og til alt mulig, og etterpå vurdere ting med et kritisk blikk. Sånn som med kildekritikk er jo en, i europeisk sammenheng, også ... OECD snakker nå om å få det inn som en del av PISA-testen. Bare for å tvinge det inn i skoleverket, slik at skolene skal ta det mer på alvor. Og det tror jeg har vært en bra ting, bare for å bygge opp kritisk sans i befolkningen.

[0:36:00]

ØYSTEIN: Vi har faktisk.no, nå skal vi ha skeptisk.no?

TORE: Ja.

ØYSTEIN: Gaute.

GAUTE: Ja, jeg tror om ikke lovverk, det kan jo komme noe tungt, jeg skal være enig med Roar på det, men vi må stille krav. Vi må stille krav når vi skal ha en digital løsning. «Chatbots», det er masse «chatbots» rundt omkring, som blir bygd som en første ordentlig runde med ... Jeg bruker å stille alle disse «chatbotene»: «Hva tenker du om sikkerhet? Hvordan ivaretar du dataene mine» og så videre. I 90 prosent av «chatbotene», så er det: «Jeg forstår ikke spørsmålet, kan du si noe annet? Kan du fortelle meg noe mer?» Og det å bare kravstille til alle nye løsninger, enten det er en enkel «chatbot», eller det er store AI-løsninger som skal gjøre virkelig infrastruktur samfunnsmessige kritiske ting, så sett kravene til at: Ja, ikke bare passe på personvern og GDPR, men sørg for at dataene mine er korrekte. Hvilke tiltak, hvilke løsninger, og så videre, at det bygges inn. Men for at det skal komme, så må man sette krav om det. Ellers blir det en «chatbot» uten perspektiv på sikkerhet.

ØYSTEIN: Bare lyst til å «touche» litt innom, vi har snakket en del om AI, altså kunstig intelligens, og mange av leverandørene av kunstig intelligens-løsninger er jo gjerne basert i Silicon Valley, det er kanskje på relativt få, store eiere av dem. Hvem som kommer til å kontrollere teknologien i fremtiden, vil jo også være veldig avhengig av hvor stor tillit vi har til teknologien. Hva tenker dere om det? Cath.

CATHRINE: Ja, det var fint at du spurte om det, for jeg er jo egentlig veldig opptatt av dette med eierskapet til infrastrukturen, og særlig i forhold til offentlige tjenester. For det er klart at hvis vi nå overlater til Google å faktisk drive all lagringen, at det kanskje blir forsikringsselskapene som egentlig betaler for at du får helsehjelp, altså at du får en sammenblanding av roller, og en helt annen finansieringsmodell. Det blir noe helt annet. Det er veldig, veldig opptatt av, for å bevare tilliten, så må vi i offentlig sektor også eie infrastrukturen. Vi må ha kontroll på hvordan algoritmene utvikles, og vedlikeholdet av dem. Og på en eller annen måte må vi klare å stemple dataene og si: «Dette er riktig», og jeg aner ikke hvordan vi skal gjøre det, men det tror jeg vi må. ROAR: Ja, det der er jeg helt med på, samtidig er det en fare for at man blir nærmest stemplet som nasjonalistisk når vi begynner å snakke om nasjonalt eierskap og nasjonal kontroll, og så videre. Og det går veldig fort over i en veldig svart/hvitt-debatt, hvor man sier: «Ja, men all teknologien behøver jo ikke å være norsk.» Det er jo ikke det vi snakker om, herregud. Altså, fra jeg startet hjemmefra for å komme meg hit til Arendal, så har jeg ikke gjort noe annet enn å stole på utenlandsk teknologi. Det må vi bare innse, vi lener oss på betydelig teknologi som er lagd av mange forskjellige mennesker fra mange forskjellige land, men vi er nødt til å ha noen mekanismer, i hvert fall sånne «checks and balances» her, for å i hvert fall forstå hva som faktisk foregår, og ikke rett og slett overlate all tenkelig kontroll og styring til andre.

GAUTE: Men igjen, datagrunnlaget, jeg stoler også på veldig mye av ny teknologi, internasjonal teknologi, jeg tenker jeg stoler mye på AI og algoritmen, og det som kommer også selvfølgelig bør sjekkes, men så lenge datagrunnlaget blir feil, så kan de veldig riktige algoritmene komme ut med feil resultat. Og hvis du kjører på GPS fra Oslo og hit, og det GPS-en ikke er oppdatert de siste fem–seks årene, og det plutselig kommer nye tuneller, nye veier, nye retninger, av ting som er stoppet, og du følger den GPS-en, så ender du i grøfta. Så datagrunnlaget for den GPS-en, for den teknologien som du besitter, datagrunnlag kanskje som du har eierskap til – du oppdaterte den og så videre – er datagrunnlaget på plass, så kan vi få riktigere beslutninger.

ROAR: Men hvor risikovillig vil vi komme til å være? Hvor ender vi opp? Igjen, jeg er betalt for å være litt skeptisk, og er kanskje over gjennomsnittet interessert i både teknologi og sikkerhet, og det er ikke alle som liker det jeg skal si nå, men jeg kommer nok i min levetid til å sannsynligvis sitte i en selvkjørende bil, tror jeg. Og det er godt mulig jeg også kommer til å oppleve det, men jeg kommer aldri til å utsette meg for det, og det er førerløse fly. Og ut ifra en kanskje rar menneskelig greie på at jeg skal ha en pilot der framme som skal være med og ta risikoen for meg. Er du med på hva jeg sier? Han må gjerne være nesten bakfull og litt depressiv, men han skal sitte i samme fly. Der går min grense til hvor jeg vil være komfortabel med å stole på teknologien. Og det tror jeg også er et viktig spørsmål framover: Hvor går den ulike grensen? På et eller annet sted stopper vi kanskje, i hvert fall hvis det svikter oss.

[0:40:27]

ØYSTEIN: Ja, du vil ha piloten. Tore.

TORE: Men hvordan er det egentlig med datagrunnlagene i Norge, har ikke vi noen av de beste offentlige dataene som er?

ROAR: Av Norge i hvert fall.

TORE: Det er dere som sitter på dem.

CATHRINE: Altså, vi har jo veldig gode grunndata i Norge, vi har veldig gode grunndata, folkeregisteret er veldig bra, enhetsregisteret er veldig bra, [utydelig 0:40:47] er veldig bra, NAV har veldig bra registre. Men det er jo i den grad data blir brukt at det blir gode. Vi så det når vi gjorde redesign på Altinn, og så plutselig så folk: «Å, hvem er det? Har disse rettighet for å gjøre noe for meg? Å ja, nei det hadde jeg ikke fått med meg, for det hadde jeg ikke skjønt.» Ikke sant, så det brukergrensensnittet på hvordan du klarer å forklare folk på en enkel måte hva det er som egentlig er, hva det er vi egentlig vet om det. Det er ikke så enkelt som vi tror. Du har jo flere mødre som ringte og sa: «Men kompisen til sønnen min har plutselig sett selvangivelsen hans.» Og NRK skulle lage store saker og sånt. Ja, ja, det er jo fordi han har gitt ham rolle som daglig leder av firmaet hans, så det var jo greit i og for seg, men det ble sånn ... Det er veldig

mye vi tror, som vi ikke vet. Hvordan klarrer vi å vise det vi vet?

GAUTE: For risikobildet, så tror jeg også vi skal være bevisst på at vi ikke oversikrer alt mulig, at det er de virkelig kritiske beslutningene. På samme måte som vi kan skille mellom litt mindre kritiske data, mer kritiske, med høyere verdi, data, «crown jewels», kronjuvelene, så kan også beslutningene settes opp og klassifiseres på samme vis. Og det er kanskje ikke datagrunnlaget for de enkle små beslutningene vi skal passe på, men de store, de virkelig store. Og da kan det hende at vi tar litt små risikoer innimellom, at ja, vi stoler på GPS-en når vi kjører til Arendal, det er greit. Men så har vi noen andre beslutninger: Sykehuset, der vil jeg ha kontroll. Så det går også an å ha litt risikoperspektiv i det, jeg er enig i det.

ROAR: Ja, og det er viktig, det å snakke om 100 prosent sikkerhetsperspektiv, hvor alt skal sikres like godt, glem det. Identifiser det som er kritisk for oss, og det er der vi skal legge inn ressursene, og så må vi akseptere en rekke risikoer og senke skuldrene litt på en del ting som kanskje ikke har like stor betydning for oss.

ØYSTEIN: Vi nærmer oss slutten og skal gå inn for landing. Tore, jeg har bare lyst til å utfordre deg, siden vi er i Arendal også, og vi har vært litt inne på dette med å ha en skepsis til ting man leser, og så videre. Jeg tipper det lanseres én rapport i Arendal cirka hvert femte minutt nå, av organisasjoner som gjerne vil påvirke rundt. Hva tenker du om det?

TORE: Nei, det er jo ... Overordnet vil jeg faktisk si at den politiske debatten i Norge er egentlig ganske bra. Jeg har vært på noen faktasjekk-konferanser, faktasjekk-ekkokamre, som vi kaller det. Der møtte jeg faktasjekkere fra hele verden, og det er jo veldig mye gøyale – det skjønner jo jeg også – å være faktasjekker i USA eller i Spania eller Latin-Amerika, det er litt kjedelig i Norge, for stort sett er det egentlig ganske edruelig og saklig og faktabasert, det som sies. Men det er klart, det er veldig stor grunn til å være skeptisk til alt, egentlig. Det er en generell tilnærming, selv om statusen er ikke så farlig som man kan få inntrykk av når man følger med globalt, her i Norge.

ØYSTEIN: Kort replikk fra deg, Gaute, og så Roar.

GAUTE: Ja, alt er jo ikke basert på fakta, det finnes jo faktisk en del subjektive avgjørelser der ute. Der noen liker rock, der liker andre dance og techno, og det kan være ganske subjektivt, på samme måte som hvis min beslutning skal være hva skal jeg stemme ved valget, og så må jeg ha noen data. Hva skal jeg bruke som data? Jo, terningkast fra en eller annen lederdebatt, det er min beslutning. Ok, opp med en avis: «Person X fikk terningkast 5, person Y terningkast 4». Fint, da går jeg for den som er terningkast 5, det er jo et tall, jeg er matematiker, det er jo kjempefint. Men så slår jeg opp i avis nummer 2, og der er det motsatt resultat, og da tenker jeg: En kilde, flere kilder, subjektivt, fakta ...

TORE: Det er meninger, da.

GAUTE: Det er mange meninger, subjektive perspektiver, og det skal vi ikke glemme, i forhold til fakta.

ØYSTEIN: Roar.

ROAR: Vi hadde en leveregel fra den tida jeg jobbet i politiet, og det er ikke helt mulig å følge den, men den er som følger: Du skal ikke tro på noe av det du hører, og bare halvparten av det du ser. Du skal faktisk stille noen spørsmål til det som skjer rundt deg. Som sagt, det er ikke mulig å leve sånn, men allikevel å ha det litte grann i bakhodet, det tror jeg er fornuftig.

[0:45:06]

CATHRINE: Og så tror jeg vi i offentlig sektor faktisk må ta et ekstra ansvar for å hjelpe folk, for du kan jo ikke leve som det der.

ROAR: Nei.

ØYSTEIN: Tusen takk for et fantastisk panel, gi dem en kjempeapplaus. Og så skal dere også få med dere en bok, som heter «Human + Machine», på vei ut, og så kan jeg minne om at det er workshop her, om kunstig intelligens og hvordan kunstig intelligens kan bidra til å gjøre livet bedre for de med demens, den begynner litt senere. Husker ikke tidspunktet. Ha en skeptisk ettermiddag.